

QORAQALPOG‘ISTON JURNALISTIKASIDA SUN‘IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARINING AXBOROT TEZKORLIGI VA SIFATIGA TA‘SIRI

Jaqsimuratova Guljahan Jenisbay qizi

O‘zbekiston jurnalistika va ommaviy kommunikatsiyalar universiteti jurnalistika
ta‘lim yo‘nalishi 1-bosqich magistranti

Annotatsiya. Mazkur maqolada Qoraqalpog‘iston jurnalistikasida sun‘iy intellekt texnologiyalarining qo‘llanilishi, ayniqsa, ularning axborot tezkorligi va jurnalistik materiallar sifatiga ko‘rsatayotgan ta‘siri chuqur tahlil qilinadi. Shuningdek, maqolada AI texnologiyalarining yangiliklarni yig‘ish, qayta ishlash, tahrirlash va auditoriyaga yetkazish jarayonidagi imkoniyatlari bilan bir qatorda, ularning jurnalistik etikaga, axborot ishonchligiga hamda milliy media makoniga ta‘siri ilmiy asosda yoritiladi. Bundan tashqari, Qoraqalpog‘iston jurnalistikasi misolida raqamli transformatsiya jarayonlari va sun‘iy intellekt vositalarining amaliy ahamiyati tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: sun‘iy intellekt, jurnalistika, Qoraqalpog‘iston jurnalistikasi, media texnologiyalar, axborot tezkorligi, axborot sifati.

Hozirgi globallashuv va raqamli transformatsiya davrida ommaviy axborot vositalari faoliyatida sun‘iy intellekt texnologiyalarining roli tobora ortib bormoqda. Ayniqsa, axborot oqimining keskin ko‘payishi, auditoriyaning tezkor va aniq ma‘lumotga bo‘lgan ehtiyojining kuchayishi jurnalistikada yangi texnologik yechimlarni joriy etishni talab qilmoqda [4, 127-133]. Shu nuqtai nazardan, sun‘iy intellekt texnologiyalari zamonaviy jurnalistikaning ajralmas qismiga aylanmoqda. Xususan, AI tizimlari axborotni tez yig‘ish, ma‘lumotlarni saralash, matn yaratish, tarjima qilish, audio va video materiallarni qayta ishlash kabi vazifalarni samarali bajarib, jurnalistik faoliyatning tezligi va unumdorligini oshirmoqda.

Qoraqalpog‘iston jurnalistikasi ham ushbu global texnologik jarayonlardan chetda qolmayapti. So‘nggi yillarda hududdagi internet nashrlari, televideniye, radio va ijtimoiy media platformalarida raqamli texnologiyalar keng qo‘llanilmoqda. Natijada jurnalistik faoliyatning shakli va mazmunida sezilarli o‘zgarishlar yuz bermoqda. Ayniqsa, yangiliklarni real vaqt rejimida uzatish, tezkor reportajlar tayyorlash hamda auditoriya bilan interaktiv aloqani kuchaytirishda sun‘iy intellekt vositalarining ahamiyati ortmoqda.

Avvalo, AI texnologiyalarining eng muhim afzalliklaridan biri axborot tezkorligini oshirish bilan bog‘liqdir. An‘anaviy jurnalistikada yangilikni tayyorlash jarayoni ma‘lumot yig‘ish, tekshirish, tahlil qilish va tahrirlash kabi bir necha bosqichlardan iborat bo‘lib, ma‘lum vaqt talab qiladi. Biroq sun‘iy intellekt asosidagi dasturlar bu jarayonlarning ko‘p qismini avtomatlashtirish imkonini bermoqda. Masalan, AI tizimlari ijtimoiy tarmoqlar, rasmiy saytlar va boshqa manbalardagi ma‘lumotlarni bir necha soniya ichida yig‘ib, muhim axborotni ajratib bera oladi. Natijada jurnalist voqeaga tezkor munosabat bildirish imkoniyatiga ega bo‘ladi [3, 62-65].

Bundan tashqari, sun‘iy intellekt texnologiyalari Qoraqalpog‘iston jurnalistikasida favqulodda vaziyatlar, ekologik muammolar yoki ijtimoiy voqealarni tez yoritishda ham muhim vosita bo‘lib xizmat qilmoqda. Ma‘lumki, Qoraqalpog‘iston hududi Orol dengizi inqirozi kabi ekologik muammolar markazida joylashgan. Shu sababli hududdagi ekologik yangiliklarni tezkor tarzda yoritish katta ahamiyatga ega. AI texnologiyalari esa ekologik monitoring tizimlari bilan integratsiyalashgan holda ma‘lumotlarni avtomatik tarzda qayta ishlab,

jurnalistlarga tayyor statistik va vizual materiallar taqdim etmoqda. Bu esa axborot uzatish tezligini sezilarli darajada oshirmoqda.

Shuningdek, sun'iy intellekt jurnalistik materiallar sifatini yaxshilashga ham xizmat qilmoqda. Xususan, AI vositalari matndagi grammatik, uslubiy va imloviy xatolarni aniqlash orqali jurnalistik matnlarning lingvistik sifatini oshiradi. Bundan tashqari, ayrim sun'iy intellekt dasturlari auditoriya qiziqishlarini tahlil qilib, qaysi mavzular ommabop ekanligini aniqlaydi. Natijada jurnalistlar auditoriya ehtiyojiga mos kontent yaratish imkoniyatiga ega bo'ladi.

Biroq masalaning yana bir muhim jihati shundaki, AI texnologiyalarining haddan tashqari keng qo'llanilishi ayrim muammolarni ham yuzaga keltirmoqda. Eng avvalo, avtomatlashtirilgan kontent yaratish jarayonida jurnalistik ijodkorlik va individual uslubning susayishi kuzatilishi mumkin. Chunki sun'iy intellekt ko'pincha mavjud ma'lumotlar bazasi asosida standart matnlar yaratadi. Bu esa jurnalistik materiallarning bir xil qolipda shakllanishiga olib kelishi ehtimolini kuchaytiradi [1].

Bundan tashqari, axborot sifati masalasida ham muayyan xavflar mavjud. Sun'iy intellekt tizimlari ba'zan noto'g'ri yoki tekshirilmagan ma'lumotlardan foydalanishi mumkin. Natijada feyk xabarlar yoki noto'g'ri interpretatsiyalar paydo bo'lish ehtimoli ortadi. Ayniqsa, Qoraqalpog'iston kabi hududiy jurnalistikada mahalliy madaniyat, til va mentalitetni noto'g'ri talqin qilish xavfi mavjud. Shu sababli AI tomonidan yaratilgan materiallar inson jurnalist tomonidan albatta tekshirilishi zarur [2, 11-15].

Yana bir muhim jihat shundan iboratki, sun'iy intellekt jurnalistikaning iqtisodiy modeliga ham ta'sir ko'rsatmoqda. Chunki avtomatlashtirilgan tizimlar ayrim texnik vazifalarni bajarishi natijasida media tashkilotlari xarajatlarni qisqartirish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Biroq bu holat ayrim jurnalistik kasblarning qisqarishiga ham olib kelishi mumkin. Ayniqsa, oddiy yangilik yozish, tarjima yoki monitoring bilan shug'ullanuvchi xodimlarning faoliyatida transformatsiya yuz bermoqda. Shu bois zamonaviy jurnalist nafaqat ijodkor, balki texnologik bilimlarga ega mutaxassis sifatida shakllanishi talab qilinmoqda.

Shuningdek, Qoraqalpog'iston jurnalistikasida AI texnologiyalaridan foydalanish til masalasida ham muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki qoraqalpoq tilidagi raqamli kontent hajmi boshqa yirik tillarga nisbatan kamroq. Natijada ayrim sun'iy intellekt tizimlari qoraqalpoq tilining grammatik va stilistik xususiyatlarini to'liq anglay olmaydi. Bu esa avtomatik tarjima yoki matn yaratishda xatolar yuzaga kelishiga sabab bo'ladi. Demak, mahalliy til korpuslarini boyitish va qoraqalpoq tiliga mos AI modellarini yaratish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Bundan tashqari, sun'iy intellekt texnologiyalari multimedia jurnalistikasining rivojlanishiga ham katta ta'sir ko'rsatmoqda. Xususan, AI asosidagi video montaj, ovoz sintezi va vizual dizayn vositalari jurnalistlarga qisqa vaqt ichida sifatli media mahsulotlar yaratish imkonini bermoqda. Natijada internet jurnalistikasi va ijtimoiy tarmoqlardagi kontent sifati oshib, auditoriyaning media mahsulotlarga bo'lgan qiziqishi kuchaymoqda.

Shu bilan birga, AI texnologiyalari jurnalistikaning analitik imkoniyatlarini ham kengaytirmoqda. Chunki katta hajmdagi ma'lumotlarni tezkor tahlil qilish imkoniyati jurnalistlarga murakkab ijtimoiy, iqtisodiy va ekologik jarayonlarni chuqurroq o'rganishga yordam beradi. Ayniqsa, data jurnalistika yo'nalishida sun'iy intellekt muhim vositaga aylanmoqda. Bu esa Qoraqalpog'iston jurnalistikasida ilmiy-analitik materiallar sonining ortishiga xizmat qilishi mumkin.

Umuman olganda, sun'iy intellekt texnologiyalari Qoraqalpog'iston jurnalistikasida axborot tezkorligi va sifatini oshirishda muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Bir tomondan, AI vositalari yangiliklarni tezkor tayyorlash, ma'lumotlarni qayta ishlash va auditoriyaga samarali yetkazish imkoniyatini kengaytirayotgan bo'lsa, ikkinchi tomondan, axborot ishonchligi, etik me'yorlar va milliy jurnalistika an'analari o'ziga oid muammolarni ham yuzaga chiqarmoqda. Shu sababli sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishda inson omili, jurnalistik mas'uliyat va professional nazorat ustuvor ahamiyat kasb etadi. Aynan texnologiya va inson tafakkurining uyg'unligi kelajak jurnalistikasining asosiy rivojlanish yo'nalishini belgilab beradi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Djumanova, S. O 'ZBEK JURNALISTLARI SUN'IY INTELEKTDAN QANDAY FOYDALANMOQDA?.
2. Jasmina Jamolova (2026). MEDIA VA SUN'IY INTELEKT INTEGRATSIYASINING ILMIY ASOSLARI VA ZAMONAVIY MUAMMOLARI. Eurasian Journal of Social Sciences, Philosophy and Culture, 6 (1), 11-15. doi: 10.5281/zenodo.18204865
3. Sadullayeva Dilnavo Shamsiddin Qizi (2025). SUN'IY INTELEKT TEXNOLOGIYALARINING AXBOROT TIZIMLARIDA QO'LLANILISHI.. Бюллетень педагогов нового Узбекистана, 3 (6-2), 62-65. doi: 10.5281/zenodo.15812024
4. Касперович-Рынкевич, О. (2022). Медиапотребление молодых поколений: основные характеристики. Динамика медиасистем, 2(2), 127-133.